

Het archeologisch onderzoek in de Broodstraat te Oudenaarde (OVL)

DE MAEYER WOUTER, VAN CAUWENBERGH STIJN, Taelman Evelien & Cherrette Bart

Inleiding

Van 8 april tot 9 mei 2014 voerde de archeologische dienst van SOLVA een gefaseerd archeologisch onderzoek uit in opdracht van Stad Oudenaarde in de Broodstraat en Krekelpuut te Oudenaarde. Het projectgebied bevindt zich in de middeleeuwse kern van Oudenaarde, ter hoogte van een brug over de voormalige (gedempte) Schelde. Op deze plaats bevindt zich volgens historische bronnen al in de 13de eeuw een watermolen en een brug over een meander van de Schelde. Het onderzoek ging vooraf aan de geplande herinrichting van de straat en de aanleg van een nieuwe riolering.

Zone I: Een toren en een brug in Doornikse kalksteen

De opgraving toonde aan dat zich op deze plaats, zoals verwacht, een brug in Doornikse kalksteen over de Schelde bevond. Aansluitend en in verband met deze brug bevindt zich aan de stadzijde een vermoedelijk vierkante toren in Doornikse kalksteen waarvan het opgaand muurwerk van de zuidelijke muur 125 cm breed en van de oostelijke en westelijke muur ca. 240 cm breed is. Op de plaats waar de zuidelijke muur aansluit op de brug verbreedt hij. Deze muren zijn gebouwd op een verstek in Doornikse kalksteen dat tot 90 cm uitspringt. De binnenafmeting tussen de oostelijke en de westelijke muur bedraagt 237 cm. Een barst in de zuidelijke muur heeft tot gevolg gehad dat een deel van deze muur is weggezaakt in de Schelde. Vermoedelijk is dit ook de reden waarom het gebouw ooit is afgebroken en vervangen door een woonhuis waarvan de gevel (fundering baksteen en Doornikse kalksteen) zich nog net in de sleuf bevond. Deze situatie is nog zichtbaar op de 19de-eeuwse kaarten.

Deze toren kan geïnterpreteerd worden als onderdeel van de eerste stadsomwalling van Oudenaarde. Deze eerste versterking bestond uit een aarden wal en een gracht van meer dan 500 m, die aansloot op de Schelde, op zich een natuurlijke barrière. Heel deze constructie omsloot een gebied van circa 5 tot 6 ha. De datering van de aanleg van deze omwalling wordt algemeen geplaatst in de 12de eeuw. In bronnen uit 1127 en 1155 is de site omschreven als oppidum, waaruit blijkt dat de handelsnederzetting toen al versterkt was (Trio 2012, p.28). Een aantal radiokoolstofdateringen (uitgevoerd door het KIK; RICH-21334: 894±30BP en RICH-21337: 939±30BP.) op houtskool uit de mortel van deze constructie bevestigt alleszins deze datering. Als van de twee dateringen een gemiddelde (Mathieu Boudin, KIK: 917 ± 21BP) wordt berekend dan geeft dit een datering met 95,4% zekerheid (X2-Test: df=1 T=1.1(5% 3.8)) tussen 1030 en 1170 v. Chr.

Zone II: Een brug en woningen

Aan de overzijde van de voormalige Schelde dateren de oudste opgegraven sporen uit dezelfde periode. Het gaat om een 60 cm brede muur in Doornikse kalksteen, haaks op de loop van de Schelde, die te volgen is over een afstand van iets meer dan 13 meter. Hoe verder van de voormalige Schelde, hoe dieper de muur is afgebroken. Deze muur is onderdeel van de eerste brug over de Schelde en toont aan dat deze tot in de 14de eeuw een stuk langer was dan de brug die in 1918 werd vernietigd bij een bombardement. Verschillende zwarte organische

pakketten dekken de muur af. Deze pakketten bevatten veel bot, leer, organisch materiaal en aardewerk uit de 14de eeuw.

Figuur 1: Overzicht van zone I met de funderingen van de toren en de brug.

Figuur 2: Overzicht van zone II met de fundering van de brug (rechts) en woningen (links)

De zwarte organische lagen worden afgedekt door een pakket zand waarin de eerste bestrating is aangelegd, die bestaat uit kasseien in Doornikse kalksteen. Deze kasseien waren slechts op enkele plaatsen bewaard.

De gevel van een aantal woningen bevond zich ook hier in de sleuf. De eerste woningen die op deze zwarte opvullingslagen zijn opgetrokken, waren vermoedelijk gebouwd in vakwerk. In de meest westelijke woning zijn verschillende lemen vloeren aangetroffen die hiermee te associëren zijn. Doordat de insteek van een recentere bakstenen muur deze vloeren doorsnijdt, is elk verband tussen deze lemen vloeren en mogelijke oudere vakwerkmuren verdwenen.

Aan de oostzijde van deze woning is later een tweede bakstenen woning opgetrokken met minder diepe funderingen. Tussen de twee woningen bevindt zich een gootje dat afwatert langs de gevel. Het huis is later afgebroken en opnieuw opgericht op hetzelfde grondplan. De fundering van deze laatste fase was zeer slordig opgebouwd.

Op verschillende historische kaarten zijn deze woningen nog te herkennen. Ze verdwijnen pas in de tweede helft van de 19de eeuw uit het straatbeeld.

Conclusie

Hoewel beperkt in oppervlakte leverde het archeologisch onderzoek in de Broodstraat belangrijke informatie over de stadsontwikkeling van Oudenaarde, met name over de eerste

stadsomwalling. Het onderzoek toonde daarenboven aan dat kleinschalig onderzoek bij rioleringswerken wel degelijk waardevolle informatie over de geschiedenis van een stad kan opleveren.

BIBLIOGRAFIE

TRIO P., CASTELAIN R., VAN KERKHOVEN G. & DE SMET M. (red.), 2012, *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde.

Het archeologisch onderzoek op het Keizersplein te Aalst (OVL)

DE MAEYER WOUTER, Taelman Evelien, Van Cauwenbergh Stijn, Vanholme Nele & Chérretté Bart

Inleiding

Tussen september 2013 en maart 2014 voerde de archeologische dienst van SOLVA een gefaseerd archeologisch onderzoek uit in opdracht van Stad Aalst op het Keizersplein in Aalst. Het Keizersplein bevindt zich historisch gezien net binnen of ten dele op het vermoede tracé van de laatmiddeleeuwse stadsomwalling (de zogenaamde Wallenring) tussen de voormalige Gentse Poort (opgegraven in 2008) en de voormalige Zoutstraatpoort. Deze laatste, gelegen op het kruispunt Keizersplein – Colinetstraat, is mettertijd vergezeld van een ravelijn. Het onderzoek ging vooraf aan de geplande herinrichting van het plein en de aanleg van een nieuwe riolering.

De Zoutstraatpoort

De opgraving aan de Zoutstraatpoort bracht effectief een deel van de funderingen van het poortgebouw aan het licht. Het funderingsplatform van de twee (half?)ronde torens die het poortgebouw flankeerden, is in deze opgraving duidelijk naar voren gekomen. Zowel de fundering als de basis van de torens waren volledig opgetrokken in witte kalkzandsteen, ontgonnen in de nabijgelegen groeve van Meldert. Een datering van deze constructie was niet mogelijk, maar is zeker na het begin van de 13de eeuw te plaatsen.

Tegen dit bouwwerk was een bakstenen structuur opgetrokken. Het is niet duidelijk of de twee delen tegen elke toren één geheel vormden, of het om twee verschillende structuren gaat. De voorzijde was afgewerkt met recht gekapte natuurstenen blokken wat wijst op een zichtbaar parement.

Wellicht zijn gelijktijdig met de bakstenen aanbouw ook brugpijlers opgetrokken. De onderbouw ervan, die zich mogelijk permanent onder water bevond, bestond louter uit bakstenen, de bovenbouw was eveneens afgewerkt met witte kalksteen. Deze verbouwing dateert mogelijk uit het einde van de 17de eeuw.

De vele verstoringen in deze zone maakten het onmogelijk om het grachtprofiel vast te stellen.